THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
542 Dundas St. West. Telephone Trinity 6830-6831
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913

א טומעל ארום א רעדע

ביי אונז אויף דער זייט ים איז קיין נייעס ניט. אז רעגיערונגס־מענשען און פאליטיקער זאלען קומען זיך באטייליגען אין אידישע צוזאמענ־קונפטען, אויף יענער זייט ים אבער, דערפירט עס אין מאנכע לענדער אפילו צו א קאבינעט קריזיס.

אזא פאל איז די טעג פארגעקומען אין אונגארן.

די בודאפעסטער אידישע קהלה האט אן אייגענע אויסגאבע — "ענענלעזעס". און פונ'ם דאזיגען ארגאן איז לעצטע וואך געפייערט געווא־רען א יובילעאום, און צווישען די געסט איז אויך געווען גראף קלעבעלס־בערג, דער אונגארישער בילדונגס־מיניסטער. וועלכער האט ביי דער גע־לעגענהייט אויך גערעדט. "עס וואלט געווען א טעות צו דענקען, האט ער אין זיין רעדע געזאגט צווישען אנדערעס, "אז דאס אונגארישע פאלק קאן אין איר בוי־ארבייט זיך באגיין אן דער גרויסער שטיצע פון דער אידי־שער באפעלקערונג". אין דערביי האט ער שוין אויך באגריסט די קהלה ציימונג, גערופען צו א פאראייניגטען רעליגיעזען פראנט, ווייל דער שטאט דארף אלעמענס הילף. אין פארשפראכען צו ארבייטען פאר דער אפשאפונג פונ'ם "נומערוס קלאזוס". וועגען דעם לעצטען האט ער געזאגט:

"איר ווייסט, אז איך האב קיינמאל ניט איינגעשטימט מיט דעם "נומערוס קלאזוס" געזעץ. ווען דאס געזעץ איז אנגענומען געווארען, האב איך אין די קולוארען פון פארלאמענט אונטערשטראכען, אז דער "נומערוס קלאזוס" וועט ווערען א קוואל פון פיעל איבעלען. מיט דעם נייעם לענגס־לאטייזען אקט האב איך פארמעל באזייטיגט פון דעם "נומערוס קלאזוס" יעדען פונקט וואס איז געווען באליידיגענד פאר אידען".

דאס קומען אליין צו א אידישער פארזאמלונג איז אין אונגארן א גרויס פארברעכען. און בפרט ווען מען פארשפרעכט נאך אפצושאפען א נזרה געגען אידען. דאס איז שוין צופיעל פאר אן אונגארישען אנטיסעמיט צו קענען עס פארטראגען. אין גלייך האבען זיי זיך אנגעהויבען צו באוועגען. די קריסטליך־נאציאנאלע פארטיי דראעט די רעגיערונג, אז זי וועט איר מער ניט אונטערשטיצען, אויב די בעטלען רעגיערונג וועט אונטערשטי־צען קלעבעלסבערג'ס "פאליסי". און אזוי טוען אויך די אנדערע אנטיסע־מיטישע גרופען. פארשטייט זיך, אז אינ'ם טומעל הערען זיך ניט נאר געג־נערישע שטימען, נאר אויך לויב־געזאנגען פאר דער מוטיגער שטעלונג פון אונגארן'ס בילדונגס־מיניסטער. אזוי שרייבט איינע פון די וויכטיגסטע ציימונגען "פעסטערלאיד". אז דאס איז ניט געווען סתם קיין רעדע, נאר א טראט אויף דעם וועג ווידער איינצושטעלען זינליכקייט אין אונגארן'ס עפענטלעכען לעבען.

"יענע וואס קומען צוריק צו די טעג פון טעראר און פאגראמען" — שרייבט די ציימונג. — "קאנען אויסמעסטען דעם וועג, וואס מיר זענען גע־נאנגען און די עטישע און פאליטישע ריינינגונג וואס אונזער פאלק האט דורכגעמאכט. ווען מען זעהט ווי א מיניסטער קומט ארויס אזוי אפען געגען אנטיסעמיטיזם און פאר רעליגיעזער איינגקייט, איז עס זיכער א גוטער סימן".

אזוי איז פון דער רעדע געווארען א וויכטיגער פאליטישער ענין, און די רעגיערונג זוכט זיך דערווייל צו ראטעווען פון א קריזיס מיט דעם, וואס זי דערקלערט אז גראף קלעבעלסבערג'ס רעדע איז ניט געווען קיין פאלי־טישע, און האט נאר ניט צו טאן מיט דער רעגיערונגס־פאליטיק.

דארטען וואו מענשען לעבען ווי אויף א וואולקאן, דארטען, וואו די שטארקערע מאיאריטעט זוכט נאר צו אונטערדריקען די שוואכע מינאריטעט, דארטען טראגען שטענדיג רעדעס אן אנדער כאראקטער.

און וואס עס איז שייך דער אונגארישער פאליטיק, וועט נאך לאנג דארטען די אידען־פראגע פארגעמען א פלאץ.

טאראנטא'ס נייע ענגליש־אידישע וואכענצייטונג

די אידיש־ענגלישע פרעסע אין קאנאדע איז באריכערט געווארען מיט נאך א וואכענצייטונג "דהי דזשואיש סטענדערד". וואס האט אנגע־הויבען די דערשיינונג ביי אונז אין טראנטא מיט א פאר וואכען צוריק.

יעדע נייע צייטונג זוכט א צייט, איידער זי געפינט זיך אליין, און עס וואלט דאריבער געווען אן אומרעכט צו זעלען ציען שלוסען וועגען דער צייטונג פון די צוויי דערשינענע נומערען "סטענדערד". עס זענען אבער פאראן זאכען, וואס מען טאר ניט פארבייגלאזען גלייך אין אנהויב. אזוי האט מען גלייך אין ערשטען נומער געזוכט א בריק צו טאן די אידישע שפראך. אינדערהויפט אז "קליפינג" פון א ניו־יארקער וואכענצייטונג וועגען דעם ענין. סיי דער רעדאקטאר און סיי די ארויסגעבער האבען זיך זיכער געקענט באגיין אן דעם, סיידען יענע צייטונג האט באוואוסטזיניג א געגאטייווע שטעלונג צו אונזער פאלקס־שפראך, א זאך וואס קען זיך קיים גלייבען.

א שלעכטען ביינגעשמאק האט איך געמוזט ארויסרופען א באקאנט־מאכונג אין אן ענגלישער צייטונג, אז דער "סטענדערד" ווערט אויסגעפילט נאר פון בריטישע אונטערטאנען, "בריטיש סאבדזשעקטס אנלי".

די צייטונג איז אן אויסגעשפראכען ציוניסטישע, און זי האט פאר זיך א גרויס פעלד פון טעטיגקייט, זאל מען נאר זוכען אויסצומיידען יענע געשמאקלאזע טעות'ן, ווי למשל, די אויבען געבראכטע. פאראן א געוויסער עלעמענט וואס קען צוגעצויגען ווערען צו "אידען און אידענטום", און וועט דאס ווערען די אויפגאבע פונ'ם "סטענדערד", וועט ער דערפילען א וויכטי־גע אויפגאבע אינ'ם קאנאדיש־אידישען זשורנאליזם.

די פאראייניגונגס באוועגונג ארום אמעריקאנער ציוניזם

די אפגעלעגטע אגענטור־זיצונג וועט ענדליך פארקומען סוף חודש מערץ אין לאנדאן, ענגלאנד.

אנהייב קומענדען חודש, וועט אין וואשינגטאן פארקומען א נאציא־נאלע קאנפערענץ, צו ארגאניזירען דעם פאראייניגטען אידישען קעמפין פאר זעקס מיליאן דאלאר, די סומע וואס וועט צוטיילט ווערען צווישען דער "דזשאינט דיסטריבושאן קאמיטע" און די אידישע אגענטור.

די ביידע באקאנטמאכונגען זענען געקומען פון פעליקס וואַרבורג, אין ביידע זאכען זענען דאך פון גרויס וויכטיגקייט פאר דער אמעריקאנער ציו־ניסטישער באוועגונג.

און פון וויכטיגקייט איז אויך דאס, וואס מען האט אין די לעצטע טעג אנגעהויבען צו רעדען וועגען א פאראייניגונג צווישען דער ציוניסטישער ארגאניזאציע און די בראנדייס־מעק גרופע. אמת, דערווייל רעדט מען נאך אין באזונדערע שפראכען. אבער אז מען רעדט וועט מען זיך דאך דער־רעדען.

און די אלע דריי זאכען דארפען פירען צו א נייער אויפהויבונג אינ'ם קורס פונ'ם ציוניזם בכלל, און פונ'ם ציוניזם אין אמעריקע בפרט.

אין קאפע „פאלשער קוואדער"

(אזא טעאטער אינסטיטוציע)

פון אברהמ'ל.

שטארק אנגעשטארעט טאג און נאכט איז אין דעם "פאלשען קוואדער" און פוסט די רייד דארט זענען, ווי א ניסעל אהן א יאדער . . . .

ביי טישלאך צוויי באלאקעווען דאקטויירס און פארסער, נאר ווייטער זעהט איהר איבעראל אקטיאראן "שטויסען וואסער...

די גאנצע "וועלט שמערצען" ביי זיי באשטעהען נאר אין פיעסען, אין "אנגאזשמאס" און בענעפיטס, אין ראלען און "סאקסעסען"...

מען דינגט זיך מיט די מענערזשערס, מען בלאפט פון זיך אביסעל, און איינס דעם צווייטען אפט באראטט, שטעלט־אונטער אויך א פיסעל...

און די פראבלעמען אידישע דא רעדוצירט נאר ווערען צו פראגען וועגען זינגערס, מיט סובערטינס, "בופס" און "שטערען"...

נאר איבער אלעס הערשען דא די פליאטקעס און רכילות פון דער טעאטער פאליטיק מיט איהרע קאמאריליעס...

דערצעהלט מען אייך צו פריהטשיקצייט, אז דער, צי יענער "שטערען" אין אויסגעכאפט געווארען פון טעאטער־מיליאנערען, —

דערהערט איהר שוין צו מיטאג, אז דער זעלבער סטאר אהן "תנאים" געשלאסען האט אז שידוך נאר מיט "טאקיס" ביי די גוים...

נאר סאפער צייט אין דער פארשוין אריין אין "פאלשען קוואדער" און זוכט צו קריגען א קאנטראקט מיט פעטען "מיי־שנדר"...

נאר אלע קלאגנען זענען בלאף — א ניסעל אהן א יאדער — דער סטאר אליין א ליגען זאגט, פארקויפט א "פאלשען קוואדער"...

אט זיצט אן עקטאר אנגעשטאפט — פון קישקע־געלר פארבלענדעט און זיבען שטונדען יעדען טאג, דער העלד אין קאפע "ספענדעט".

און ווען דער "ספארט" אהיים נעהט, לאזט — ער איבער דא דעם ווייטער...

און נעהמט איהם קיין מאל ניט מיט זיך, ער דארף ניט קיין באגלייטער...

אויך ער ווארט דא אויף א קאנטראקט — מעג זיין אויך הינטער באסטאן — נאר אייך דערצעהלט ער, אז מען זוכט איהם דא, "מיט מיה און קאסטען"

צווישען די אקטיאראן לויפט דורך א שאלאטאן שמש און "סודות" טראגט א פולען בויך מכח נייע דראמעס:

אין מיידלאך הייראטס דורשטיגע זיך דרעהען ביי די טישען און זוכען מיט די נייע "סטארס ראמאנען אויפצופורישען...

כאריסטקעס יונגע זוכען אויך "פראטעקציעס" ביי די "שטערען". און זייער טרויס איז — מיט דער צייט סובערטינס נאר צו ווערען...

מען זאגט זיי צו פארווארפען א "נוט־ווארט" ביי דירעקטארען; פארשטעהט זיך, אז אזא "טאלאנט" וועט זיכער נעהן פארלארען...

און ווער עס רעדט דא, דער פארקויפט אייך נאר א "פאלשען קוואדער" און זוכט ביי אייך צו צאפען. אויב ניט געלט, איז כאטש אן אדער...

דא זעהט איהר מענערזשערס, צוט־טויט־נעבראכענע ווי פישלאך, וואס באטען הונדערטער א וואך צו עקטארס ביי די טישלאך...

אט נעהאט ארום מיט שטאלץ א סטאר — פון יוראפ ערשט נעקומען — און טיילט מתנות זיינע פריינט — פון ליולקעס ביז פארפיומען.

ער טראגט א שטעקען, און עס לייכט פון הענטעל א רעפלעקטאר... — א "סטאר" קען אויך א שטעקען זיין! באמערקט איהם דער דירעקטאר...

מיט רייך און סודות — פול די לופט, מיט פליאטקעס — אלע טישען שטארק אנגעשטארעט טאג און נאכט איז אין דעם "פאלשען קוואדער" און פוסט די רייד דארט זענען, ווי א ניסעל אהן א יאדער . . . .

ביי טישלאך צוויי באלאקעווען דאקטויירס און פארסער, נאר ווייטער זעהט איהר איבעראל אקטיאראן "שטויסען וואסער...

די גאנצע "וועלט שמערצען" ביי זיי באשטעהען נאר אין פיעסען, אין "אנגאזשמאס" און בענעפיטס, אין ראלען און "סאקסעסען"...

מען דינגט זיך מיט די מענערזשערס, מען בלאפט פון זיך אביסעל, און איינס דעם צווייטען אפט באראטט, שטעלט־אונטער אויך א פיסעל...

און די פראבלעמען אידישע דא רעדוצירט נאר ווערען צו פראגען וועגען זינגערס, מיט סובערטינס, "בופס" און "שטערען"...

נאר איבער אלעס הערשען דא די פליאטקעס און רכילות פון דער טעאטער פאליטיק מיט איהרע קאמאריליעס...

דערצעהלט מען אייך צו פריהטשיקצייט, אז דער, צי יענער "שטערען" אין אויסגעכאפט געווארען פון טעאטער־מיליאנערען, —

דערהערט איהר שוין צו מיטאג, אז דער זעלבער סטאר אהן "תנאים" געשלאסען האט אז שידוך נאר מיט "טאקיס" ביי די גוים...

נאר סאפער צייט אין דער פארשוין אריין אין "פאלשען קוואדער" און זוכט צו קריגען א קאנטראקט מיט פעטען "מיי־שנדר"...

נאר אלע קלאגנען זענען בלאף — א ניסעל אהן א יאדער — דער סטאר אליין א ליגען זאגט, פארקויפט א "פאלשען קוואדער"...

אט זיצט אן עקטאר אנגעשטאפט — פון קישקע־געלר פארבלענדעט און זיבען שטונדען יעדען טאג, דער העלד אין קאפע "ספענדעט".

און ווען דער "ספארט" אהיים נעהט, לאזט — ער איבער דא דעם ווייטער...

און נעהמט איהם קיין מאל ניט מיט זיך, ער דארף ניט קיין באגלייטער...

אויך ער ווארט דא אויף א קאנטראקט — מעג זיין אויך הינטער באסטאן — נאר אייך דערצעהלט ער, אז מען זוכט איהם דא, "מיט מיה און קאסטען"

צווישען די אקטיאראן לויפט דורך א שאלאטאן שמש און "סודות" טראגט א פולען בויך מכח נייע דראמעס:

אין מיידלאך הייראטס דורשטיגע זיך דרעהען ביי די טישען און זוכען מיט די נייע "סטארס ראמאנען אויפצופורישען...

כאריסטקעס יונגע זוכען אויך "פראטעקציעס" ביי די "שטערען". און זייער טרויס איז — מיט דער צייט סובערטינס נאר צו ווערען...

מען זאגט זיי צו פארווארפען א "נוט־ווארט" ביי דירעקטארען; פארשטעהט זיך, אז אזא "טאלאנט" וועט זיכער נעהן פארלארען...

און ווער עס רעדט דא, דער פארקויפט אייך נאר א "פאלשען קוואדער" און זוכט ביי אייך צו צאפען. אויב ניט געלט, איז כאטש אן אדער...

דא זעהט איהר מענערזשערס, צוט־טויט־נעבראכענע ווי פישלאך, וואס באטען הונדערטער א וואך צו עקטארס ביי די טישלאך...

אט נעהאט ארום מיט שטאלץ א סטאר — פון יוראפ ערשט נעקומען — און טיילט מתנות זיינע פריינט — פון ליולקעס ביז פארפיומען.

ער טראגט א שטעקען, און עס לייכט פון הענטעל א רעפלעקטאר... — א "סטאר" קען אויך א שטעקען זיין! באמערקט איהם דער דירעקטאר...

מיט רייך און סודות — פול די לופט, מיט פליאטקעס — אלע טישען

ארבייט און איינוואנדערונג אין קאנאדע

אביסעל קאנאדער פאליטיק.
פון י. פייגעלמאן.

הונדערט טויזענט, צוויי הונדערט טויזענט און אפשר מעהר — ווער האט דען געצעהלט די טויזענטער ארבייטס־לאזע אין קאנאדע? אין טאראנטא אליין זענען פאראן איבער פופצעהן טויזענט מענשען וואס זוכען באשעפטיגונג און קע־נען עס ניט געפינען. אין מאנטרעאל דערגרייכט דער ציפער נאך א העכערע שטופע, און אזוי אין אין אלע קלע־נערע אדער גרעסערע מזרח קאנאדער שטעדטס.

אבער וואס אנבאלאנגט דער מערב־טייל פון לאנד אין די לאנד דארטען נאך א פיעל ערגערע. דארטען האט עס צו־גערייכט ממש ביז'ן האלז, און דאריבער איז דער געשריי וואס קומט פון דארטען העכער. ביי אונז זופעט מען, דארטען הע־רען זיך מורא'דיגע קלאגות. האבען זיך אלע מערב־קאנאדער מוניציפאליטעטען פארזאמעלט ביי א רונדען־טיש־שמועס עס ארבייטען בלויז נייט־אידישע ארבייטער.

איך מיר מר. דיואי, דער אמעריקאנער בעל־יועץ ביי דער פוילישער רעגיערונג, וועלכער ווערט באטראכט, אלס א גרוי־סער אויטאריטעט אין עקאנאמישע ענינים אין פוילען און בכלל אין מזרח־אייראָ־פע, אויך ער ווייסט נאר ניט וועגען דעם, אז די "מאדערניזאציע" פון דער פוילי־שער עקאנאמיק זאל זיין דורכגעפירט מיט אנטיסעמיטישע מאטיוון.

אדרבה, מר. דיואי האלט — פונקט אזוי ווי דער פוילישער אמבאסאדאר — אז די איצטיגע פוילישע רעגיערונג איז ווייט פון אנטיסעמיטיזם. אויך ער גלויבט, אז די ליידען פון די אידישע סוחרים זענען א רעזולטאט פון דער קאמ־פענטראציע פון די האנדלס־אונטערנע־מונגען אין פוילען, און אז דאס איז אן אונפארמייד־ליכער איבעל.

אבער, מערקווירדיגערווייזע, ווייס מר. דיואי גארניט וועגען דעם, אז די ארויסגעשטויסענע אידישע סוחרים און בעלי־מלאכות קרינען ניט קיין מעגליכ־קייט זיך אריינצופאסען אין נייע מעטא־דען; אז אידישע ארבייטער ווערען ארויסגעשטויסען פון די פאבריקען; אז אידען ווערען ניט אנגעשטעלט ביי די שטאדטישע אונטערנעהמונגען און אינסטיטוציעס, זענען באשעפטיגט בלויז ארום 100 אידען, כאטש די אידען מאכען אויס א דריטעל פון דער גאנצער וואדשעווער באפעלקערונג. (און אויך דער גרעסטער טייל פון די דאזיגע אידען אר־הכנסה אין וואדשא קריגט די רעגיערונג בייטען אין דעם אידישען שפיטאל, וואס די שטאדט האט לעצטענס איבערגענו־מען).

און דאנענען אבער זאגען אונז די באריכטען פון וואדשע, אז דאס שטייער (טעקס) סיסטעם אין פוילען איז אזוי אויסגעארבייט, אז דעם גרעסטען טייל דערפון צאהלען די אידען: איבער א העלפט פון דער אלגעמיינער שטייער־הכנסה אין וואדשא קריגט די רעגיערונג פון אידען.

און ווי אזוי ווערען די דאזיגע שטיי־ערען איינגעמאנט ביי די אידען? א שטייער־בעאמטער קומט צו א אידישער אלמנה, וואס האט א "קרעמעל" פון שפיץ און פאדערט 200 זלאטעס פאר רע־גיערונגס־שטייער. דער ווערטה פון גאנ־צען ביסעל שפיץ איז אבער אין קרעמעל בלויז 15 זלאטעס. נעמט דער שטייער־בעאמטער צו די קישענס פון בעט און פארקויפט זיי, כדי איינצוקאסירען א פאר זלאטעס צו דעקען די שטייערען, וואס די אידישע "סוחר'טע" איז שולדיג דער רעגיערונג.

דאס איז בלויז א טראפען פון דעם ים מיט שרעקליכע ידיעות, וואס קומען אן פון פוילען. און ווען מען קומט מיט טענות צו די אפיציעלע פארשטעהער פון דער פוילישער רעגיערונג, האבען זיי א פארטיגען ענטפער. "מען מוז מאדערני־זירען די פוילישע אינדוסטריע און האנ־דעל. מען מוז מיטנעהמען מיט דער צייט און שאפען גרויסע אונטערנעהמונגען, כדי צו קענען קאנקורירען מיט אייסלאנד. אי, דער נעאבריייט טויזענטער אידישע ארבייט־אדער בעלי מלאכות, וואס קען מען זיך דאן העלפען. "פראגרעס פאדערט קרבנות".

כמעט מיט די זעלבע ווערטער האָ־בען זיך באנוצט צוויי וויכטיגע פארשטע־הער פון פוילען, דער פוילישער אמבאסא־דאר אין אמעריקע, מר. טיטוס פיליפאָ־וויץ, און דער אמעריקאנער בעל־יועץ ביי דער פוילישער רעגיערונג, מר. טשארלס דיואי, ווען איך האב זיי געפרעגט די מיי־נונג וועגען דער איצטיגער לאגע פון די אידען אין פוילען.

"די פוילישע אינדוסטריע און האנ־דעל האט נאך צוריקגעשטאנענע קאָ־ַטאָ־דען, מען מוז זיי מאדערניזירען. מען מוז קאנצענטרירען די פראדוקציע און דעם האנדעל, כדי צו קענען קאנקורירען מיט"ן אויסלענדישען מארק. אויב דערפון ליי־דען די קליינע סוחרים און פארמיטעלער, — וועלכע זענען צופעליג אידען — קע־נען מיט זיך ניט העלפען. מיר קענען דאך צוליעב דעם ניט אפשטעלען דעם פראָ־גרעס פון אונזער לאנד".

אזוי האט צו מיר געזאגט דער פוי־לישער אמבאסאדאר אין אמעריקע, פאר־זיכערענדיג, אז די פוילישע רעגיערונג, איז בשום אופן ניט אנטיסעמיטיש און אז די עקאנאמישע ליידען פון די אידישע סוחרים אין פוילען זענען בלויז א צופאל, ווייל זיי שטעלען מיט זיך פאר דעם גרע־סטען טייל פון די קליין־הענדלער.

דער פיליפאָוויץ האט קאטעגאריש געלייקענט, אז די נייע עקאנאמישע פאָלי־טיק אין פוילען האט צו טאן מיט געוויס־סע אבזיכטען פון דער רעגיערונג אנטקע־גען די אידען.

דאס, וואס אידען ווערען ארויסגע־שטויסען פון די פאבריקען, ווען זיי ווערען איבערגענומען דורך דער רעגיערונג, איז אויך ניט קיין רעזולטאט פון אנטיסעמי־טיזם, נאר נאר פארקערט. דער פוילישער אמבאסאדאר באגרינדעט דאס אזוי:

"ווייל איהר דען ניט אליין, אז עס זאלען אויסגעמיישט ווערען ניט־אידישע מיט אידישע ארבייטער, אזוי אז דער ריס צווישען ביידע פעלקער, זאל פארקלענערט ווערען? אט דאס איז אונזער כוונה, און מיר שיקען ארויס פוילישע ארבייטער אין די ביז־איצטיגע ריין־אידישע פאבריי־קען".

מיר הערען אבער גאר ניט וועגען דעם, אזא "אינטערנאציאנאליזירונג" זאל אויך פארקומען אין די פאבריקען וואו עס ארבייטען בלויז ניט־אידישע ארבייט־טער.

אויך מר. דיואי, דער אמעריקאנער בעל־יועץ ביי דער פוילישער רעגיערונג, וועלכער ווערט באטראכט, אלס א גרוי־סער אויטאריטעט אין עקאנאמישע ענינים אין פוילען און בכלל אין מזרח־אייראָ־פע, אויך ער ווייסט גאר ניט וועגען דעם, אז די "מאדערניזאציע" פון דער פוילי־שער עקאנאמיק זאל זיין דורכגעפירט מיט אנטיסעמיטישע מאטיוון.

אדרבה, מר. דיואי האלט — פונקט אזוי ווי דער פוילישער אמבאסאדאר — אז די איצטיגע פוילישע רעגיערונג איז ווייט פון אנטיסעמיטיזם. אויך ער גלויבט, אז די ליידען פון די אידישע סוחרים זענען א רעזולטאט פון דער קאמ־פענטראציע פון די האנדלס־אונטערנע־מונגען אין פוילען, און אז דאס איז אן אונפארמייד־ליכער איבעל.

אבער, מערקווירדיגערווייזע, ווייס מר. דיואי גארניט וועגען דעם, אז די ארויסגעשטויסענע אידישע סוחרים און בעלי־מלאכות קרינען ניט קיין מעגליכ־קייט זיך אריינצופאסען אין נייע מעטא־דען; אז אידישע ארבייטער ווערען ארויסגעשטויסען פון די פאבריקען; אז אידען ווערען ניט אנגעשטעלט ביי די קליין־הענדלער.

נאטירליך האלט ער, אז דאס איז אן עולה, וואס דארף באזייטיגט ווערען, אבער, נאטירליך, און נאכאמאל פארזי־כערט ער מיר, אז די איצטיגע פוילישע רעגיערונג איז ניט קיין אנטיסעמיטישע, אדער האט געוויסע כונות געגען די אי־דען.

און אט אין דעם ליגט די געפערליכ־קייט פון דער לאגע פון די אידען אין פוילען: "די רעגיערונג איז ווייט פון אנטיסעמיטיזם, און דער טריוערינער צו־שטאנד פון די פוילישע אידען איז בלויז א רעזולטאט פון דער אלגעמיינער עקאנא־מישער לאגע אין לאנד".

אט דאס איז דער פארטיגער ענטפער. וואס מען קריגט איצט פון די אפיציעלע פארטרעטער פון דער פוילישער רעגיערונג און געגען אזא ענטפער איז שווער צו נע־פינען. כאטש עס זענען פאראן געגען דעם א מיליאן באוויזען און ארגומענטען. וואס שטעלען דעם דאזיגען ענטפער אין א לע־כעריליכער לאגע.

די איצטיגע „ניט־אנטיסעמיטישע" רעגיערונג אין פוילען און די „מאדער־ניזאציע" פון דעם פוילישען האנדעל באדראהען די עקזיסקענץ פון פוילישען אידענטום

פון י. פארסקי

א געשפרעך מיט דעם פוילישען אמבאסאדאר אין אמעריקע טיטוס פיליפאָוויץ און דעם אמעריקאנער ראטגעבער ביי דער פוילישער רעגיערונג טשארלס דיואי.

וואו עס ארבייטען ארום 20 טויזענט אר־בייטער ביי שטאדטישע אונטערנעהמונגען און אינסטיטוציעס, זענען באשעפטיגט בלויז ארום 100 אידען, כאטש די אידען מאכען אויס א דריטעל פון דער גאנצער וואדשעווער באפעלקערונג. (און אויך דער גרעסטער טייל פון די דאזיגע אידען אר־הכנסה אין וואדשא קריגט די רעגיערונג בייטען אין דעם אידישען שפיטאל, וואס די שטאדט האט לעצטענס איבערגענו־מען).

און דאנענען אבער זאגען אונז די באריכטען פון וואדשע, אז דאס שטייער (טעקס) סיסטעם אין פוילען איז אזוי אויסגעארבייט, אז דעם גרעסטען טייל דערפון צאהלען די אידען: איבער א העלפט פון דער אלגעמיינער שטייער־הכנסה אין וואדשא קריגט די רעגיערונג פון אידען.

אבער די איצטיגע ליידען פון די אי־דען אין פוילען טראגען א גאנץ אנדערען כאראקטער. כאטש אין תמצית איז זייער איצטיגע לאגע פיעל ערגער, ווי פריער, ווען דער אנטיסעמיטיזם איז ארויסגע־טראטען אפען, איז אבער שווערער צו באַ־קעמפען דעם איצטיגען צישטאנד.

וואדרים די איצטיגע ליידען פון די אידען אין פוילען זענען א רעזולטאט פון דער נייער עקאנאמישער פאליטיק פון דער פוילישער רעגיערונג. מען קען ניט קומען צו דער רעגיערונג מיט א טענה, אז זי זאל ניט ענדערען די עקאנאמיק פון לאנד. דאס וועט הייסען זיך אנטקעגען־שטעלען גע־גען דער מאדערניזירונג און פראגרעס פון דער אינדוסטריע און האנדעל אין פוילען.

אבער דאס, וואס מיר הערען וועגען דעם אופען ווי אזוי די פוילישע רעגיערונג פירט דורך די נייע עקאנאמישע פאָלי־טיק, לאזט ניט איבער קיין צווייפעל וועגען דעם, וואוהין עס ווערט געצילט...

ווען עס קומען צו אונז אן אזעלכע באריכטען ווי — אין דער טאבאק אינדו־סטריע אין פוילען, וואו עס האבען פרי־דער נעאבריייט טויזענטער אידישע ארבייט־טער, געפינען זיך איצט, נאכדעם ווי די רעגיערונג האט איבערגענומען די פאבריי־קען, בלויז א פאר געצעהלטע אידען, וועלכע ציטערען, אז זיי זאלען ניט יעדען טאג ארויסגעוואָרפען ווערען; אין וואדשע, טאג אין, טאג אויס קומען אן ידיעות פון פוילען וועגען דער שרעקליכער לאגע פון דער דארטיגער אידישער באַ־פעלקערונג. מיר זענען שוין געוואוינט צו הערען טרויעריגע באריכטען וועגען נויט און הונגער, וועגען שיקאגען און פארפאל־גונגען געגען אידען אין מאנכע מזרח־אייראָ־פייאישע לענדער. אבער דאס, וואס קומט איצט פאר אין פוילען שטעלט מיט זיך פאר א גאנץ ניי קאפיטעל פון אידי־שע ליידען אין פוילען.

עס איז געווען לייכט צו פראטעסטי־רען און אויפצוואוועקען די עפענטליכע מיינונג געגען אפענע אנטיסעמיטישע פאר־פאלגונגען, וואס זענען פארגעקומען אין פוילען אדער אין אנדערע לענדער. מען האט גרינג געקענט אויפקלערען די וועלט וועגען אומגערעכטיגקייטען, וואס עס ווע־רען באגאנגען געגען אידען און מען האט געקענט צווינגען דורך א מאראלישען דרוק — אז די פארפאלגונגען געגען די אידען זאלען אפגעשטעלט ווער